

Н.Ю. Подольчак, Н.І. Подольчак
Національний університет “Львівська політехніка”

ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВТРАТ ПІДПРИЄМСТВ ВІД БАР’ЄРА ДВОМОВНОСТІ

ã Подольчак Н.Ю., Подольчак Н.І., 2011

Використовуючи економіко-математичне моделювання та фотографії робочого часу працівників підприємств, розроблено модель оцінювання соціально-економічних втрат підприємств внаслідок існування бар’єрів двомовності. Сформована модель передбачає розрахунок попередніх, поточних та заключних витрат ресурсів при різних формах комунікування працівників підприємств із іншомовними зацікавленими групами. Оцінено загальнодержавні втрати економіки України від існування бар’єрів двомовності.

Ключові слова: соціально-економічні втрати, двомовність, бар’єри двомовності.

Podolchak N.Y., Podolchak N.I.
Lviv Polytechnic National University

EVALUATION OF SOCIO-ECONOMIC LOSS OF COMPANIES BILINGUALISM

Using economic-mathematical modelling and photography work of enterprises employees, the model of evaluation of social and economic losses due to the existence of barriers to business bilingualism was elaborated. Elaborated model includes the calculation of the previous, current and final expenditure of resources in various forms of communication of enterprises employees with foreign language interest groups. It was evaluated the loss of national economy of Ukraine from barriers of bilingualism.

Key words: socio-economic loss, bilingualism, bilingualism barriers.

Постановка проблеми. Згідно з різними соціологічними опитуваннями населення України активно користується двома мовами (українською та російською) у повсякденній діяльності. Існування двомовності спричинює низку труднощів в межах господарської, управлінської, державної та суспільної діяльності. Тому необхідно розглянути вплив двомовності на економічні процеси в державі, не враховуючи політичну риторіку, яка ведеться довкола цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження впливу мови на діяльність підприємств, соціально-економічні системи та економіку, загалом, проводили багато вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких доцільно згадати таких, як: П. Друкер [1], О. Куць [2], Л.І. Мацько [3], В.П. Нерознак [4], Плотницька І.М. [5], М. Попович [6]. Проте поза увагою дослідників залишаються моделі кількісного оцінювання соціально-економічних втрат від двомовності в Україні.

Як зазначав у власних працях класик сучасного менеджменту П. Друкер: “Менеджери повинні досконало знати рідну мову, щоб розуміти точне значення кожного із слів та виразів. Можливо, найважливішим є те, що вони повинні навчитись цінувати рідну мову як справжнє багатство, безцінний дар, успадкований від своїх предків” [1, с. 347].

Академік НАНУ М. Попович у своєму інтерв'ю зазначив, “Річ не тільки в мові. Кожна іноземна мова має свій понятійний апарат, свої асоціації, елюзії, приклади” [6]. Іншомовний понятійний апарат фактично і є додатковим джерелом обмежень у діяльності вітчизняних підприємств у разі взаємодії із іншомовними зацікавленими групами (ІЗГ), а саме із акціонерами, споживачами, працівниками, державними службовцями, контрагентами тощо.

Єдиною державною мовою в Україні, згідно з Конституцією України, є українська мова. А державна мова – це мова, статус якої закріплений традицією чи законодавством певної держави [3, с. 14]. Однак у повсякденній практиці, під час комунікування підприємців, керівників підприємств, державних службовців різних регіонів країни, кожен із суб'єктів комунікаційного каналу, як правило, використовує домінуючу в регіоні мову. Існують різні історико-культурні, політичні та соціально-психологічні пояснення такого феномену в Україні. Однією із основних причин цього є те, що в традиційно україномовних регіонах України більше 20 років тому, практично, перестали вивчати російську мову, а в південно-східних регіонах країни велика кількість молодих людей так і не почали вивчати українську мову. Як зазначає відомий український науковець та громадський діяч Мирослав Попович, “Треба затратити в десять разів більше зусиль, аби писати не українською, а російською, англійською чи французькою. Тай російською все менше грамотно розмовляють. Але з часом буде все гірше. Російська мова звучить, вона завжди буде в ходу. Але люди не вміють грамотно писати російською, бо не вчать її в школі” [6].

Тому особливо гостро проблема виникає у спілкуванні молодого покоління людей з різних регіонів, кожне з яких, часто, досконало знає лише одну із регіонально-домінуючих мов спілкування (українську або російську), тим самим створюючи додаткові соціально-економічні бар'єри у комунікуванні.

Невирішені частини проблеми. Двомовність в Україні створює певні бар'єри у комунікуванні між суб'єктами ринку. Тому важливо визначити рівень таких бар'єрів та встановити витрати та втрати підприємств для їх подолання під час виробничо-господарської діяльності.

Мета дослідження. Розробити модель оцінювання соціально-економічних втрат підприємств та економіки України, загалом, внаслідок існування двомовності та соціально-регіональних бар'єрів комунікування.

Основні результати дослідження. Багато підприємств здійснюють виробничо-господарську діяльність в різних регіонах України і змушені комунікувати з ІЗГ, використовуючи домінуючу регіональну мову. До таких підприємств належать практично усі банківські установи, які мають широку мережу філій та відділень, підприємства газової та нафтової промисловості, великі будівельні підприємства, великі дистрибуційні компанії, страхові компанії тощо.

Тому виникають додаткові витрати, пов'язані із комунікуванням персоналу підприємств та ІЗГ. Усі витрати, пов'язані із мовним бар'єром, можна поділити на три групи: попередні, поточні та заключні витрати. Попередні витрати пов'язані із підготовкою до комунікування персоналу підприємств або підприємців із ІЗГ (наприклад, переклад інформації, яку буде передано через комунікаційні канали, обґрунтування позиції іншою мовою, пошук необхідних термінів та слів тощо), до того ж дві сторони комунікування знають різні мови. Поточні витрати зумовлені додатковими затратами ресурсів під час безпосереднього контакту для налагодження взаємодії у системі “підприємство-ІЗГ”. Заключні витрати пов'язані із додатковими витратами та втратами внаслідок дії мовних бар'єрів у комунікаційних каналах між персоналом підприємств та ІЗГ.

Вивчення досвіду взаємодії між підприємствами та ІЗГ дає змогу стверджувати, що використовуються різноманітні форми комунікування. Однак найпопулярнішими є такі види комунікаційних зв'язків між підприємствами та ІЗГ: безпосередній контакт; телефонна розмова; документальне повідомлення; електронне повідомлення.

Отже, формулу розрахунку витрат внаслідок існування мовного бар'єру між підприємствами та ІЗГ можна записати так:

$$V_{dv} = \Delta V_p + \Delta V_{pot} + \Delta V_z, \quad (1)$$

де V_{dv} – додаткові витрати підприємства, пов’язані із бар’єром двомовності; ΔV_p – додаткові попередні витрати персоналу підприємства на підготовку документів, повідомлення, розмови із ІЗГ; ΔV_{pot} – додаткові поточні витрати персоналу підприємства під час комунікування з ІЗГ; ΔV_z – додаткові заключні витрати та втрати підприємства після комунікування персоналу з ІЗГ.

Додаткові попередні витрати персоналу можуть бути сумою витрат на різні форми комунікування, відповідно формула розрахунку цих витрат набуде вигляду:

$$\Delta V_p = \Delta V_{pr} + \Delta V_{pt} + \Delta V_{pd} + \Delta V_{per}, \quad (2)$$

де ΔV_{pr} – додаткові попередні витрати персоналу підприємства на підготовку безпосередньої розмови із ІЗГ; ΔV_{pt} – додаткові попередні витрати персоналу підприємства на підготовку телефонної розмови із ІЗГ; ΔV_{pd} – додаткові попередні витрати персоналу підприємства на підготовку документального повідомлення або документів для ІЗГ; ΔV_{per} – додаткові попередні витрати персоналу підприємства на підготовку електронних повідомлень ІЗГ.

Потрібно уточнити, що попередні витрати на документальне повідомлення та електронне повідомлення пов’язані із пошуком необхідних слів, перекладом тексту тощо. А поточні витрати на документальне та електронне повідомлення пов’язане безпосередньо з його набором, оформленням тощо. Тобто ці витрати можна чітко виокремити та оцінити.

Під час оцінювання витрат та втрат від існування бар’єрів двомовності підприємства необхідно поділити на чотири види: 1) активно комунікують із іншомовними партнерами (участь в комунікуванні беруть більшість керівників та працівників, а сам процес відбувається кожного дня); 2) перманентно комунікують (бере участь значна частина працівників, а комунікування відбуваються більше ніж половина робочих днів протягом місяця); 3) пасивно комунікують (участь беруть окремі працівники, а комунікування здійснюють протягом декількох робочих днів у місяці); 4) відсутні комунікації (немає комунікацій або поодинокі випадки комунікування із ІЗГ). За експертними оцінками і на основі аналізування телефонних комунікацій підприємств Львівської області із підприємствами інших регіонів України розподіл підприємств за інтенсивністю комунікування працівників із ІЗГ наведений у табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл підприємств за інтенсивністю комунікування працівників із ІЗГ

Інтенсивність комунікування підприємств із ІЗГ	Відсоток підприємств
Активно комунікують	25%
Перманентно комунікують	38%
Пасивно комунікують	21%
Відсутні комунікації	16%

Вивчення практичної діяльності вітчизняних підприємств показало, що чим більше підприємство, тим інтенсивніше його керівникам доводиться спілкуватись із ІЗГ. Також на інтенсивність побудови та розвитку комунікаційних зв’язків впливає і галузь діяльності підприємства, форма власності, етап життєвого циклу організації та продукту, стратегія підприємства тощо. Активно змушені комунікувати із ІЗГ працівники нафтогазової галузі, фінансово-кредитних установ, транспортних підприємств, машинобудівних підприємств тощо. Мало комунікують із ІЗГ працівники підприємств сфери послуг (перукарні, заклади громадського харчування, організації, що надають побутові послуги населенню тощо), особливо, малі та середні за розміром.

Для безпосереднього оцінювання витрат та втрат від двомовності на підприємствах застосовували фотографії робочого часу працівників підприємств. Приклад розрахунків наведемо

для Стрийського відділення БМР УБМР “Укргазспецбудмонтаж”, яке зареєстроване як платник місцевих податків у с. П'ятничани, Стрийського району, Львівської області (табл. 2). Це підприємство є відділенням УБМР “Укргазспецбудмонтаж”, дочірньої компанії “Укргазвидобування”, яке зареєстроване у м. Красноград, Харківської області. Тому в поточній діяльності доводиться часто комунікувати з ІЗГ, зокрема, з: керівниками материнської компанії, з постачальниками та споживачами, з державними службовцями, зокрема із службовцями державної податкової служби, іншими контрагентами. Тому виникають соціально-регіональні та мовні бар'єри у комунікуванні між працівниками Стрийського відділення УБМР “Укргазспецбудмонтаж” та ІЗГ, а також додаткові соціально-економічні втрати від такого комунікування. Загалом Стрийське відділення БМР УБМР “Укргазспецбудмонтаж” належить до групи підприємств, що активно комунікують із ІЗГ, оскільки кожного дня здійснюються телефонні переговори, керівники відділення їздять у відрядження в материнську компанію і безпосередньо контактують із керівниками материнської компанії та іншими ІЗГ.

Таблиця 2

Розрахунок попередніх витрат, пов'язаних з бар'єрами двомовності, у комунікуванні персоналу підприємств із ІЗГ

Форми комунікування	Тривалість підготовки до комунікування протягом місяця, год.	Додаткові витрати часу, пов'язані із бар'єром двомовності, %	Додаткові фінансові витрати, пов'язані із бар'єром двомовності, грн.
Безпосередня розмова	6,5	9	$187,5 \cdot 6,5 \cdot 0,09 = 109,69$
Телефонне спілкування	5,5	13	$187,5 \cdot 5,5 \cdot 0,13 = 134,06$
Документальне повідомлення	15	14	$187,5 \cdot 15 \cdot 0,14 = 393,75$
Електронне повідомлення та спілкування, використовуючи ІТ	2,5	8	$187,5 \cdot 2,5 \cdot 0,08 = 37,5$

Авторська розробка

У комунікуванні із ІЗГ, як правило, беруть участь такі працівники дослідженого підприємства: директор відділення, головний бухгалтер, начальник виробничого відділу, заступник головного бухгалтера, головний інженер та інші. Середня заробітна плата цих працівників в місяць становить 94634 грн. Також нараховується на заробітну плату єдиний внесок в розмірі 38,5%. Отже, сукупні витрати на заробітну плату становлять 131068,09 грн. Погодинна оплата працівникам в середньому становитиме 187,5 грн./год.

Підставивши види додаткових витрат у формулу (2), отримаємо: $109,69 + 134,06 + 393,75 + 37,5 = 675$ грн.

Отже, додаткові місячні попередні витрати у зв'язку з існуванням бар'єра двомовності становлять 675 грн./місяць. У річному обсязі попередні додаткові витрати становитимуть 8100 грн.

Додаткові поточні витрати, пов'язані із бар'єром двомовності між персоналом підприємств та ІЗГ можна обчислити за формулою

$$\Delta V_{pot} = \Delta V_{potr} + \Delta V_{pott} + \Delta V_{potd} + \Delta V_{potep} \quad (3)$$

де ΔV_{potr} – додаткові поточні витрати персоналу підприємства на безпосередню розмову із ІЗГ; ΔV_{pott} – додаткові поточні витрати персоналу підприємства на телефонну розмову із ІЗГ; ΔV_{potd} – додаткові поточні витрати персоналу підприємства на написання та оформлення документального повідомлення ІЗГ; ΔV_{potep} – додаткові поточні витрати персоналу підприємства на написання електронних повідомлень та спілкування за допомогою інших ІТ із ІЗГ.

Особливістю розрахунку витрат під час безпосереднього комунікування є те, що такі витрати (ΔV_{pot}) складатимуться з двох видів витрат, а саме: додаткові витрати на оплату телефонного зв'язку, інші ІТ та додаткові витрати на заробітну плату працівника, який є суб'єктом комунікування.

Зазначимо, що телефонна тарифікація зв'язку із ІЗГ з інших областей становить 0,6028 грн./хв. для стаціонарного зв'язку. Для дзвінків на мобільні телефони середні витрати становлять 1,20 грн./хв. Детальні дослідження на підприємстві показали такий розподіл у використанні телефонного зв'язку працівниками Стрийського відділення УБМР "Укргазспецбудмонтаж" для комунікування із ІЗГ: дзвінки на стаціонарні телефони – 56%, дзвінки на мобільні телефони – 44%. Враховуючи наведену статистику, можемо знайти середньозважену вартість хвилини розмов по телефону і вона становитиме $= 0,44*1,2 + 0,56*0,6028 = 0,528+0,338 = 0,866$ грн./хв.

Розрахуємо поточні витрати на подолання бар'єрів двомовності під час комунікування працівників та ІЗГ (табл. 3).

Таблиця 3

Розрахунок поточних витрат, пов'язаних із двомовністю, процесу комунікування персоналу підприємств та службовців ДПС

Форми комунікування	Тривалість комунікування протягом місяця, год	Додаткові витрати часу, пов'язані із бар'єром двомовності	Додаткові фінансові витрати, пов'язані із бар'єром двомовності
Безпосередня розмова	28	18%	$28*0,18*187,5 = 945$
Телефонне спілкування	38,5	21%	$38,5*0,21*187,5+38,5*0,21*0,866*60 = 1515,94 + 420,1 = 1936,04$
Документальне повідомлення	47	15%	$47*0,15*187,5 = 1321,88$
Електронне повідомлення та спілкування. використовуючи ІТ	5,2	14%	$5,2*0,14*187,5 = 136,5$

Авторська розробка

Отже, підставивши види додаткових поточних витрат у формулу (3), одержимо:

$$\Delta V_{pot} = 945 + 1936,04 + 1321,88 + 136,5 = 4339,42 \text{ грн.}$$

Додаткові місячні поточні витрати у зв'язку із існуванням бар'єра двомовності становлять 4339,42 грн. У річному обсязі поточні додаткові витрати становитимуть 52073,04 грн.

Заключні витрати за групами відрізнятимуться від попередніх та поточних витрат. Зокрема основними заключними витратами є: витрати, пов'язані із зниженням продуктивності праці після комунікування працівника із носієм іншої мови; витрати на надсилання додаткової інформації або зміну форми комунікування для уточнення та донесення до іншої сторони необхідної інформації; витрати на розв'язання дисфункціональних конфліктів внаслідок непорозумінь між носіями різних мов; витрати на виправлення помилок внаслідок прийняття помилкових управлінських рішень; інші витрати. Тому формула для розрахунку групи заключних витрат, пов'язаних із комунікуванням носіїв різних мов, матиме вигляд

$$\Delta V_z = \Delta V_{zp} + \Delta V_{zd} + \Delta V_{zr} + \Delta V_{zu} , \quad (4)$$

де ΔV_{zp} – втрати підприємства внаслідок зниження продуктивності праці працівників, які спілкувались із ІЗГ; ΔV_{zd} – витрати підприємства на надання додаткової інформації або заміну форми комунікування; ΔV_{zr} – витрати на розв'язання конфліктних ситуацій, які виникли внаслідок

непорозуміннь між суб'єктами комунікаційного зв'язку; ΔV_{zi} – витрати на виправлення помилково прийнятих управлінських рішень внаслідок неправильного трактування отриманої інформації.

Особливість розрахунку заключних витрат полягає в тому, що виокремлені групи витрат можуть складатися з різноманітних видів операційних витрат, наприклад, до групи “витрати на надсилання додатково інформації або заміну форми комунікування” можуть входити витрати на технічну заміну каналу комунікування, додаткові витрати на використання нового каналу комунікації (витрати на телефон, Інтернет зв'язок, відрядження тощо), додаткові витрати на оплату праці працівникам тощо.

Практичний розрахунок заключних додаткових витрат внаслідок існування мовних бар'єрів у комунікуванні працівників Стрийського відділення БМР УБМР “Укргазспецбудмонтаж” та ІЗГ наведено в табл. 4.

Внаслідок розмови і можливого виникнення конфліктних ситуацій знижуватиметься продуктивність праці. За нашими оцінками вона становитиме 20% протягом робочого дня, а ймовірність зниження продуктивності праці будь-якого із працівників, які брали участь в комунікуванні, дорівнюватиме 5 %, тобто лише в кожному 20 випадку виникали непорозуміння та конфлікти через мовні бар'єри, а отже, і зниження продуктивності праці. Загалом заключні витрати є найменш ймовірними, однак якщо вони настають, то їхні наслідки у вигляді втрат є одними із найбільших.

Таблиця 4

**Розрахунок заключних витрат, пов'язаних із бар'єром двомовності,
у комунікуванні персоналу підприємств та ІЗГ**

Основні негативні наслідки бар'єра двомовності	Додаткові витрати	Додаткові заключні фінансові витрати, пов'язані із бар'єром двомовності, грн.
Зниження продуктивності праці	На 20% протягом дня з ймовірністю 5%	$0,2 * 8 * 0,05 * 22 * 187,5 = 330$
Витрати на надсилання додаткової інформації або заміну форми комунікування	Щомісячні витрати 10,5 год.	$10,5 * 187,5 = 1968,75$
Витрати на розв'язання дисфункціональних конфліктів	Щомісячні витрати часу 2 год. 20 хв.	$2,33 * 187,5 = 436,88$
Витрати на виправлення помилок внаслідок прийняття помилкових управлінських рішень	Ймовірність 2,5% з середніми втратами 16 год. із залученням додатково в середньому 3-х працівників (керівника, головного бухгалтера та одного лінійного керівника)	$0,025 * 16 * 3 * 187,5 = 225$

Авторська розробка

Підставивши види додаткових заключних витрат у формулу (4), отримаємо: $\Delta V_z = 330 + 1968,75 + 436,88 + 225 = 2960,63$ грн.

Додаткові місячні заключні витрати у зв'язку з існуванням соціально-регіональних бар'єрів та двомовності становлять 2960,63 грн. В річному обсязі заключні додаткові витрати становитимуть 35527,56 грн.

Загалом інтегральний показник додаткових витрат на комунікування між працівниками підприємств та ІЗГ матиме вигляд

$$V_{dv} = \sum_{i=1}^n \Delta V_{pi} + \sum_{j=1}^m \Delta V_{potj} + \sum_{k=1}^s \Delta V_{zk}, \quad (5)$$

де i – види додаткових попередніх витрат для подолання бар'єрів двомовності у комунікуванні між підприємствами та ІЗГ; n – кількість додаткових попередніх витрат; j – види додаткових поточних витрат для подолання бар'єрів двомовності у комунікуванні між підприємствами та ІЗГ; m – кількість додаткових поточних витрат; k – види додаткових заключних витрат для подолання бар'єрів двомовності у комунікуванні між підприємствами та ІЗГ; s – кількість додаткових заключних витрат;

Загальні додаткові річні витрати, пов'язані із бар'єром двомовності у комунікаціях між працівниками підприємства та ІЗГ: $V_{dv} = 8100 + 52073,04 + 35527,56 = 95700,6$ грн.

Отже, отриманий результат є доволі істотним, враховуючи те, що річний оборот підприємства близький до 50 млн. грн. Тому потрібно знижувати цей бар'єр як на макро-, так і на мікрорівнях. Доцільно додати, що подібні витрати внаслідок бар'єрів двомовності несуть і підприємства, організації, де працюють ІЗГ. Тому величина загальних витрат від комунікування повинна враховувати і витрати цих підприємств та організацій.

Розрахунки за такою ж методикою проводилися для інших вітчизняних підприємств, враховуючи інтенсивність комунікування їхніх працівників із ІЗГ. Результати розрахунку витрат та витрат від бар'єра двомовності наведені в табл. 5.

Таблиця 5

Результати розрахунку витрат та витрат підприємств за наявності бар'єра двомовності

Інтенсивність комунікування підприємств із ІЗГ	Підприємства	Втрати та витрати підприємств від бар'єра двомовності, тис. грн.	Дохід, тис. грн.	Частка витрат у доході, %	Середній % витрат за групами
Активно комунікують	ПАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	462,943	220449	0,21	0,18902
	ПАТ “Львівобленерго”	3402,026	1790540	0,19	
	ЗТТ “Електрон”	102,971	60571	0,17	
	Стрийське відділення БМР УБМР “Укргазспецбудмонтаж”	95,7	51427	0,1861	
Перманентно комунікують	ПАТ “Прикарпатпромарматура”	1,6368	1760	0,093	0,09473
	ПАТ “Львівський інструментальний завод”	14,72	12267	0,12	
	СП “Сферос-Електрон”	27,45	38554	0,0712	
Пасивно комунікують	ТОВ “ВІНС”	1,9266	6784	0,0284	0,0251
	ПАТ “Червоноградський деревообробний комбінат”	0,150875	887,5	0,017	
	ТОВ “Робітня”	1,57896	4386	0,036	
	ПАТ “Комунпостач”	0,47538	2502	0,019	
Відсутні комунікації	ПП “Сокіл-сервіс”	0	25,8	0	0
	ТОВ “Октагон Косметік”	0	4012	0	

Витрати та втрати підприємств в кожній групі за інтенсивністю комунікування різняться і істотно впливає на входження підприємства до однієї із груп його розмір. Обчислити ж державні соціально-економічні витрати та втрати можна за формулою

$$V_s = O * \left(\sum_{e=1}^4 q_e * \overline{Vdv_e} \right), \quad (6)$$

де V_s – сукупні соціально-економічні витрати та втрати держави від бар'єра двомовності; $\overline{Vdv_e}$ – середні витрати та втрати підприємств по e -й групі від бар'єра двомовності; e – група підприємств за інтенсивністю комунікування його персоналу із ІЗГ; O – обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємствами та організаціями протягом року в Україні, млн.грн.; q – ваговий коефіцієнт кожної e -ї групи підприємств залежно від інтенсивності комунікування його персоналу із ІЗГ.

Отже, підставивши відповідні дані в формулу (6), розраховані загальнодержавні втрати та витрати від існування бар'єрів двомовності:

$$V_s = 3360091,5 * (0,0018902 * 0,25 + 0,0009473 * 0,38 + 0,000251 * 0,21 + 0 * 0,16) = \\ = 0,00066035 * 3360091,5 = 2974,46723891 \text{ млн. грн.}$$

Як показує практичне вивчення бар'єрів двомовності витрати на їх подолання є доволі значними (близько 3 млрд. грн.) і такі, які можна було б уникнути. Здебільшого вони залежать від навичок та суб'єктивних характеристик працівників підприємств та ІЗГ. Тому потрібно призначати на посади керівників у підприємства, які активно контактують із ІЗГ, працівників, що досконало володіють двома мовами та знають регіональну соціокультурну специфіку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розраховані витрати та втрати від двомовності мають місце у повсякденній діяльності суб'єктів господарювання, однак такі витрати виникають у комунікуванні державних службовців між собою, у приватному житті громадян України тощо. Тому витрати та втрати в межах держави будуть ще вищими, а, отже, проблема їх зниження та уникнення набуває ще більшої актуальності.

Тому усунення цього бар'єра дало б змогу зекономити вітчизняній економіці близько 3 млрд. грн. протягом року (згідно з офіційними статистичними даними 2010 р.). Для порівняння ефект від проведення Пенсійної реформи у 2012 р. за прогнозними даними становитиме лише 2 млрд. грн.

Отже, двомовність на території України зумовлює виникнення бар'єрів у комунікуванні між ІЗГ та додаткові витрати для подолання таких бар'єрів. Ці витрати могли б піти на вирішення багатьох соціально-економічних проблем держави. Тому завданням економістів є чітко визначити обсяги втрат від існування двомовності, а завданням політиків – прийняти адекватні рішення для зниження витрат, запобігання втрат, що виникають як результат двомовності.

У перспективі планується кількісно оцінити можливі втрати внаслідок двомовності за різними видами економічної діяльності національної економіки України.

1. Друкер П.Ф. *Практика менеджмента* / П.Ф. Друкер. – М.: Вільямс, 2001. – 398 с.
2. Куць О.М. *Мовна політика в державотворчих процесах України* / О.М. Куць. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2004. – 275 с.
3. Мацько Л.І. *Державна мова України* / Л.І. Мацько // *Пробл. розвитку і застосування мов в Україні*. – Вип. II. – К., 1998. – С.10–28.
4. Нерознак В.П. *Государственные языки в Российской Федерации* / В.П. Нерознак. – М.: Академия, 1995. – 246 с.
5. Плотницька І.М. *Українська мова в державному управлінні: теоретико-методологічний аспект: монографія* // І.М. Плотницька. – К.: Вид-во НАДУ, 2006. – 232 с.
6. Попович М.: *Українська наука – це гетто* <http://life.pravda.com.ua/culture/2011/05/25/79321/>.